

GAZDASÁGI
VERSENYHIVATAL

VERSENYTANÁCS

Vj-105/2006/66.

A Gazdasági Versenyhivatal versenytanácsa az **Észak-magyarországi Áramszolgáltató Nyilvánosan Működő Részvénytársaság** (Miskolc) eljárás alá vont ellen gazdasági erőfölénnyel való visszaélés miatt indult eljárásban - tárgyaláson kívül - meghozta az alábbi

v é g z é s t.

A versenytanács a versenyfelügyeleti eljárást megszünteti.

Az eljárás alá vont a végzés felülvizsgálatát a kézhezvételtől számított 8 napon belül a Fővárosi Bíróságnak címzett, de a Gazdasági Versenyhivatalnál benyújtandó keresettel kérheti.

Indokolás

I. A versenyfelügyeleti eljárás tárgya

1. A Gazdasági Versenyhivatal (a továbbiakban: GVH) 2006. július 20-án az Európai Közösséget létrehozó szerződés (a továbbiakban: EK-Szerződés) 81. és 82. cikkében foglalt versenyszabályok végrehajtásáról szóló 1/2003/EK tanácsi rendelet (a továbbiakban: 1/2003/EK rendelet) 5. cikke, továbbá a Magyar Köztársaság és az Európai Közösségek és azok tagállamai között társulás létesítéséről szóló Európai Megállapodás 62. cikke (3) bekezdésén alapuló, a Társulási Tanács 2/96. számú, verseny végrehajtási szabályokról szóló határozata helyébe lépő 1/02. számú társulási tanácsi határozat kihirdetéséről szóló 2002. évi X. törvény (a továbbiakban: 2002. évi X. törvény) 2. §-a, valamint a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló többször módosított 1996. évi LVII. törvény (a továbbiakban: Tptv.) 1. § (2) bekezdése, 91/A. § (1) bekezdése, 67. § (1) bekezdése és 70. § (1) bekezdése alapján versenyfelügyeleti eljárást indított az Észak-Magyarországi Áramszolgáltató Nyilvánosan Működő Részvénytársaság (a továbbiakban: ÉMÁSZ, eljárás alá vont, vagy eljárás alá vont vállalkozás) ellen, mert a GVH által a villamosenergia-piacon lefolytatott ágazati vizsgálat során beszerzett információk alapján felmerült annak a lehetősége, hogy az eljárás alá vont vállalkozás a feljogosított fogyasztókkal fennálló szerződéses kapcsolataiban eltérő feltételeket képes alkalmazni, amely alkalmas lehet az eljárás alá vont vállalkozás, valamint a saját tulajdonosi körbe tartozó kereskedő és az attól független kereskedői engedélyesek közötti versenyviszonyok torzítására, továbbá a szolgáltató erőfölénnyel való visszaélést valósít meg a szerződéseikben kikötött villamos energia árainak/díjainak, továbbá egyéb szerződéses feltételek meghatározásakor.

A feltételezett jogsértés szerint a szolgáltató egyrészt a közüzemből kilépni kívánó fogyasztóival szemben olyan feltételeket határoz meg, amelynek hatására azok a

szolgáltató tulajdonosi érdekkörébe tartozó kereskedőt választják, másrészt egyes közüzemi fogyasztói részére olyan egyedi feltételeket kínál, amelyekben más fogyasztói nem részesülnek, és amelyek célja, hogy azok ne lépjenek ki a közüzemi körből. (Vj-105/2006/1.)

2. A GVH 2007. február 9-én kelt Vj-105/2006/44. számú végzésével a vizsgálatot kiterjesztette az eljárás alá vont vállalkozás 2003. január 1. előtt kötött egyedi szerződéseire.

II. Az eljárás alá vont

3. Az ÉMÁSZ jogelődje, az Észak-Magyarországi Áramszolgáltató Részvénytársaság 1991. december 31-én jött létre. A vállalat korábban a Magyar Villamos Művek Tröszt tagvállalataként működött. A privatizáció során 1995 decemberében a német RWE Energie AG (jelenleg: RWE Plus AG) és az Energie Versorgung Schwaben AG (jelenleg: EnBW AG) konzorcium vásárolta meg a részvények 48,8 %-át. 1996-1997 között az ÉMÁSZ részvényei nyilvános forgalomba kerültek. Az évek folyamán az RWE Energie AG-hez került a részvények többsége. Az RWE AG Európa egyik legnagyobb villamos-energetikai vállalatcsoportjának, az RWE-Csoportnak az anyavállalata. A vállalatcsoport vállalatai a villamosenergia- és földgázipari vertikumok minden szintjén jelentős szereplők. Az ÉMÁSZ egy szavazatelsőbbégi jogot biztosító részvénye a magyar állam tulajdonában van.

Magyarországon az RWE-Csoporthoz tartozik egyebek mellett az ELMŰ Nyrt. (a továbbiakban: ELMŰ), a Mátrai Erőmű Zrt., valamint az RWE Energy Hungária Kft., az RWE Systems Kft, az RWE-EnBW Kft., a Magyar Áramszolgáltató Kft. és a Sinergy Kft., továbbá a Fővárosi Vízművek Zrt. is.

Az ÉMÁSZ alaptevékenysége a fogyasztók villamos energiával való ellátása. A ÉMÁSZ négy megye területén (Nógrád megye, Heves megye és Borsod-Abaúj-Zemplén megye egészén, valamint Pest megye egyes részein) nyújt szolgáltatást. Az ÉMÁSZ működési területe megalakulása óta gyakorlatilag változatlan. A villamosenergia-elosztói tevékenység kiterjed a villamos energia szállítására, az erősáramú vezetékek, átalakító és kapcsoló berendezések tervezésére, üzemeltetésére, karbantartására, felújítására és fejlesztésére is. A tevékenység folytatásához a társaság rendelkezik a Magyar Energia Hivatal engedélyével.

Az ÉMÁSZ 2004. és 2005. évi nettó árbevétele 75,2 milliárd és 79,1 milliárd forint volt. (Vj-105/2006/3. irat E/3. és E/16-18. mellékletei és Vj-105/2006/64. számú irat 3.1.3-3.1.5 pontok.)

III. Az eljárás alá vont magatartása

4. Az ÉMÁSZ a közüzemben villamosenergia-szolgáltatást is nyújtó vállalkozás. Az áramszolgáltatás részleteit, a szerződő felek jogait és kötelezettségeit az ÉMÁSZ és a partnerei közötti szerződések határozzák meg.
5. Az eljárás alá vont vállalkozás 1999-2002 folyamán kilenc esetben 1-6,5 éves időtartamú egyedi közüzemi szerződést kötött több olyan nagyfogyasztójával, amelyek a leendő feljogosított fogyasztói körbe tartoztak. A szerződéseket a felek 2001-2002-ben kiegészítő megállapodás keretében módosították.

Az e körbe tartozó vásárlók tényleges éves villamos energia fogyasztása 0,7 GWh és 107 GWh között szóródott a 2000-2003 közötti időszakban.

6. A 2002-es adatokat tekintve e kilenc kiemelt nagyvállalkozás összesített éves fogyasztása 228,76 GWh volt. Ugyanebben az időszakban az ÉMÁSZ 1.824,249 GWh villamos energiát értékesített a legalább 6,5 GWh éves fogyasztású ügyfeleinek. (Vj-105/2006/57.)
7. Az eljárás alá vont által 2003 előtt kötött - fent említett - egyedi közüzemi szerződések (lásd a Vj-105/2006/57. számú irat E/39/1. számú mellékletét.) bizonyos eltérésekkel egyebek mellett az alábbiakat is tartalmazták:
- a) Az eljárás alá vont szolgáltató teljesítménydíj vagy egyéb kedvezményt biztosít(ott) a fogyasztó számára. (A szolgáltató által biztosított kedvezmények döntően teljesítmény lekötési, elszámolási kedvezmények voltak. Előfordultak a csúcsidei és a csúcsidei kívüli teljesítmény lekötés módosíthatóságával, a lekötött teljesítmény helyett mért teljesítmény alapú elszámolással kapcsolatos kedvezmények, vagy kvóta túllépési pótdíj mentesség, illetve a túllépés normál tarifával történő elszámolásának lehetősége.)
- b) Hét fogyasztó vállalta, hogy biztosítja a szolgáltatója számára az utolsó ajánlattétel jogát. Az utolsó ajánlattétel joga azt jelenti a szerződések szerint, hogy a fogyasztó minden harmadik féltől kapott áramszolgáltatási ajánlatról haladéktalanul értesíti a szolgáltatót és lehetőséget ad a szolgáltató számára egyenértékű ajánlat tételére. Ehhez a fogyasztónak a kapott ajánlat részleteit meg kell adnia a szolgáltatónak. Amennyiben a szolgáltató azonos ajánlatot ad (esetenként 5-6 százalékkal nem rosszabbat), akkor a fogyasztó köteles azt elfogadni és a szerződéses viszonyt a szolgáltatóval fenntartani.
- c) Szerződészegésének minősült, ha nem a fentiek (azaz az utolsó ajánlattétel elve) szerint járt el a fogyasztó.
- d) Szerződészegés esetén a fogyasztó köteles volt a szolgáltató részére megfizetni az addig nyújtott kedvezményt kamataival egyetemben.
8. Az ÉMÁSZ egy további fogyasztójával kiegészítő energia beszerzésére vonatkozóan kötött olyan megállapodást, mely szintén tartalmazott utolsó ajánlattételre vonatkozó jogot, illetve kötelezettséget. Azonban e megállapodás mellett a két fél között hagyományos közüzemi szerződés jött létre. (Vj-105/2006/28.)
9. A kilenc 2003 előtt kötött egyedi szerződésből egyet még 1999-ben, kettőt-kettőt 2000-ben, illetve 2002-ben, négyet 2001-ben kötött az eljárás alá vont. A szerződések már lejártak vagy megszűntek. A szerződések tervezett és tényleges időtartamát az alábbi táblázat második és harmadik oszlopa mutatja. A negyedik oszlopban arra vonatkozó információ látható, hogy a „legkedvezőbb árajánlat kedvezmény” mikortól lépett életbe és meddig volt életben.

	A szerződés tervezett időtartama	A szerződés tényleges időtartama	A fogyasztó a szolgáltató ügyfele marad, illetve a legkedvezőbb árajánlat kedvezmény időtartama
1	3,2	3,2	
2	3,5	3,5 (+1)	
3	5	4,9	Lib+18 hónap
4	4,2	3,2	Lib+30 hónap
5	1,1	1,1	Lib+7 hónap
6	4,5	n.a.	Lib+48 hónap
7	5,2	3,2	Lib+30 hónap
8	5,3	5,3	
9	6,5	4,5	Lib+48 hónap

Megjegyzés: lib+30 hónap: a villamos energia szabad vásárlására való feljogosultságot követő 30 hónapig.

10. A szóban forgó egyedi szerződésekkel érintett vevők közül hárman már 2003-ban, ketten-ketten 2004-ben és 2005-ben, egy pedig 2006-ban kilépett a szabad piacra. (Egy vállalkozásról nem állt rendelkezésre adat.) A kilépettek közül kettő nem az eljárás alá vont tulajdonosi körébe tartozó kereskedővel lépett üzleti kapcsolatra.
11. Az eljárás alá vont által rendelkezésre bocsátott, 2003. január 1. után megkötött villamos energia egyedi közüzemi szerződések nem tartalmazzak olyan elemet, amely a fogyasztók szabad szolgáltató váltási jogát korlátozná. A szerződések nem hosszú távúak, egy évre szólnak, az egy év elteltével meghosszabbíthatóak vagy a fogyasztó fel is mondhatja azokat.
12. Az ÉMÁSZ 2002. január 1-je után egyedi közüzemi szerződést nem kötött.(Vj-105/2006/5.)

IV. Az érintett piac néhány jellemzője

13. A villamos energiáról szóló 2001. évi CX. törvény (a továbbiakban: Vet.) 21-22. §-ai és a 43. §-a szerint 2003 előtt az eljárás alá vont regionálisan biztosított kizárólagos joggal rendelkező (közüzemi) áramszolgáltatóként tartott fenn üzleti kapcsolatot a szolgáltatási területén lévő vevőivel. A piacnyitás előtt valamennyi fogyasztó kizárólag az adott fogyasztási helye szerint illetékes áramszolgáltatótól vásárolhatott villamos energiát. Az áramszolgáltatók kizárólag a saját ellátási területükön fogyasztási hellyel rendelkező fogyasztóknak nyújthattak szolgáltatást.
14. 2003-ban és azt követően a fogyasztók egyre bővülő köre az ágazati szabályozás változása nyomán szabadon eldönthette, hogy a közüzemi szektorban (államilag szabályozott áron), vagy a szabad piacra kilépve (a kereslet és kínálat alapján meghatározott áron) vásárol villamos energiát. 2003. január 1-je után a 6,5 GWh fogyasztás feletti, majd 2004. július 1-től valamennyi nem háztartási fogyasztó feljogosított fogyasztóvá vált. (2008-tól a háztartási fogyasztói kör is, azaz minden fogyasztó feljogosított.) A feljogosított fogyasztók szabadon vásárolhatnak áramot. A feljogosított fogyasztók kiléphetnek a közüzemi ellátási körből a piacra 30 napos várakozási időt követően, illetve 60 napos várakozási idő elteltével visszatérhetnek a közüzemi szegmens szabályozott ellátási körébe.
A jogi keretet ehhez a villamosenergia-fogyasztók feljogosításáról szóló 181/2002. (VIII.23.) kormányrendeletet adta. A feljogosított fogyasztók számára szabad az átjárás a kétfajta ellátási forma között. A korlátozásmentesség mellett az átjárást könnyíti az alacsony költségek, és az időben gyorsan megvalósuló váltás lehetősége.
15. A közüzem hatósági ára maximált hatósági ár, amelytől az áramszolgáltatók lefelé eltérhetnek. Ebből következik, hogy még a közüzemi szolgáltatók is rendelkeznek bizonyos mozgástérrel. A Vet. 82. § (1) bekezdés a) pontja lehetővé teszi, hogy a szolgáltatók egyedi közüzemi szerződések kössenek. Amint azt a fent ismertetettek is alátámasztják, a közüzemi szolgáltatók éltek ezzel a lehetőséggel és vevőkapcsolati rendszert építettek ki.
16. A szabad piacon a felek közötti megállapodás határozza meg a szerződések tartalmát. A szabad piacra kilépni szándékozó fogyasztó a közüzemi szerződéses feltételeket is viszonyítási alapként használja, és akkor dönt a piacra való kilépés mellett, ha az ár és más szerződési feltételek tekintetében együttesen kedvezőbb lehetőségeket talál. (Hasonló szempontok vezérlik nyilvánvalóan a fogyasztókat, amikor visszatérnek a közüzembe.)
17. A területi közüzemi szolgáltatók az adott régió elosztó hálózatának is tulajdonosai. A fogyasztó a közüzemben a közüzemi szolgáltató révén áramellátásban részesül és ennek során használja a szolgáltató-elosztói engedélyes, azaz a közüzemi szolgáltató hálózatát

vagy szabad piaci ellátásban részesül egy villamosáram-kereskedő közvetítésével és ennek során használja az elosztói engedélyes (a közüzemi szolgáltató) hálózatát. A piacnyitás előtt a fogyasztónak csupán közüzemi szerződést kellett kötnie a szolgáltatóval. A közüzemi ellátás kiterjedt az elosztó hálózat használatával kapcsolatos jogviszonyra is. A piacnyitás után a hálózat használatára nem csak a feljogosított fogyasztóknak, hanem valamennyi vásárlónak szerződést kell kötnie az elosztó hálózati engedéllyessel.

18. A hálózati szolgáltatások a hálózat természetes monopol jellege miatt továbbra is hatósági árszabályozás alatt maradtak. A közcélú villamos hálózatra csatlakozás pénzügyi és műszaki feltételeiről szóló 47/2002. (XII. 28.) GKM rendelet határozta meg a közcélú hálózatra való csatlakozásért, illetve a már rendelkezésre álló teljesítményen felül igényelt többlet teljesítmény nyújtásáért a hálózati engedélyes által a rendszerhasználótól kérhető csatlakozási díj mértékét és alkalmazási feltételeit, valamint a csatlakozóvezeték létesítés és a csatlakozás érdekében a közcélú hálózaton szükséges vezeték bővítés pénzügyi feltételeit. Ugyanakkor a fogyasztók egy jelentős része nem új csatlakozással, illetve bővítéssel lép(ett) ki a piacra, hanem meglévő hálózatán keresztül kívánta ezt megtenni. Rájuk a villamosenergia-ellátásban alkalmazott általános rendszerhasználati díjak megállapításáról szóló 57/2002. (XII. 29.) GKM rendelet vonatkozik. A rendszerhasználati díjak is maximált hatósági árak.
19. Általában elmondható, hogy a nagy ipari fogyasztók nagy mennyiségű villamos áramot vásárolnak. Magas-, illetve középfeszültségen vételeznek és legtöbbször zsinórfogyasztó. A kis ipari és kereskedelmi fogyasztók kisebb mennyiséget vételeznek, és azt alacsony feszültség szinten kapják. A nagy ipari fogyasztók fogyasztása mind éves, mind napi szinten kiegyenlítettebb, mint a közepes fogyasztóké. A kisebb ipari fogyasztók napon belüli fogyasztása gyakran ingadozó, jellemző rájuk a magas nappali fogyasztás és az alacsony éjszakai fogyasztás. A fogyasztók e két típusát jól megkülönbözteti a villamos áram beszerzésének módszere is. A nagy ipari fogyasztóknál szakapparátus (külön beszerzési osztály) végzi az árambeszerzést, gyakran versenyeztetik a szolgáltatókat, képesek érdemi tárgyalásokra a kereskedőkkel és áramszolgáltatókkal. A kisebb ipari fogyasztók nem rendelkeznek külön részlegekkel a villamos áram beszerzésére, nem képesek versenytárgyalásokat kiírni, és a kereskedők, illetve szolgáltatók részéről nem egyedi, testre szabott ajánlatokat, hanem általános ajánlatot kapnak. De eltérőek a két csoport igényei is. A nagy ipari fogyasztók saját elvárásaiknak megfelelő termékeket igényelnek, míg a közepes fogyasztók igényeinek többnyire megfelelnek a tömegtermékek is. Hasonlóan, a méréssel kapcsolatos eltérések is kimutathatók. A nagyfogyasztóknak gyakran igen költséges, a mindenkori fogyasztási jellemzőiket azonnal eljuttató, azonos idejű mérőberendezéseket kell kiépíteni. Ezzel szemben a kisebb fogyasztóknak nem feltétlenül szükséges ilyen mérőberendezéseket kiépíteni.
20. A piacnyitást követően a villamosenergia-kereskedők gyorsan és viszonylag nagy számban léptek a piacra. 15 vállalkozás már 2003-ban megtette ezt. Számuk 2006-ban 25-re nőtt. Mindegyik közüzemi szolgáltató alapított kereskedelmi vállalkozást is - ezek a Magyar Áramszolgáltató Kft., a D-Energia Kereskedelmi Kft., és az E.ON Energiakereskedő Kft. Az MVM szintén létrehozta saját kiskereskedőjét (MVM Partner Rt.), és négy nagyobb erőmű vállalkozás (a csepeli, a mátrai, a dunamenti, és a borsodi erőmű) szintén megjelent a kínálati oldalon, továbbá számos független vállalkozás is belépett a piacra. (Így például az Enker-Team Kft, a System Consulting Rt, az Entrade Hungary Kft, és a JAS Budapest Kereskedelmi és Szolgáltató Rt.)
21. Az energiaszolgáltatási piacra a kereskedők belépését adminisztratív korlátok nem akadályozzák. A piacon való megjelenéshez, a kereskedelmi engedély megszerzéséhez minimális és könnyen teljesíthető feltételrendszer teljesítése szükséges. Ugyanakkor a

piacon érdemi, valós kereskedelmi tevékenység végzéséhez sokkal nehezebben teljesíthető feltételek kapcsolódnak. Ebből következően, a villamos áram kereskedők egy része nem végez érdemi piaci tevékenységet. A villamosenergia-kereskedői tevékenység alapvető feltétele a termékhez, azaz a villamos áramhoz való hozzáférés. A GVH villamos energia szektorban lefolytatott ágazati vizsgálatáról készült jelentésben kiemelt helyen szerepel a termékhez történő hozzáférés korlátozott volta. (Jelentés 12-13. és 20., valamint 23. pontjai) Az árualap korlátozott mind a hazai áramtermelés, mind az import oldaláról. Véltetően csupán kevés vállalkozás képes megbízható, kereskedésre és tartós piaci jelenlét megalapozására alkalmas beszerzési portfóliót összeállítani.

22. Megállapítható, hogy az áramszolgáltatás országos kiskereskedelmi piacán 2003-2006 között minden évben 4-5 vállalkozás rendelkezett 10 % körüli piaci részesedéssel. A piacra lépés lehetősége a piaci tapasztalatokkal, ismeretekkel, beszerzési és értékesítési forrásokkal már rendelkező vállalkozások, az inkumbensek számára könnyebb. Ezt tükrözik a piaci értékesítés adatai is. Az inkumbensi tulajdonosi háttérű vállalkozások mellett csupán néhány nagyobb, főleg külföldi tulajdonú, illetve korábbi import lehetőségeket kihasználó magyar tulajdonú vállalkozás volt képes tartósabban megjelenni a piacon. (Vj-105/2006/64.)

V. Az eljárás alá vont vállalkozás álláspontja

23. Az eljárás alá vont kijelentette, a szolgáltató váltásra jogosult fogyasztók tekintetében versenytársnak tekinti a villamosenergia-kereskedőket, hiszen ezen vállalkozások is képesek arra, hogy az adott fogyasztóval villamosenergia-ellátásra szerződést kössenek. Különösen erősnek látja a versenynyomást a nagyfogyasztók tekintetében. Ezen fogyasztók az árak megfelelő alakulása esetén minden további nélkül hajlandóak szolgáltatót váltani. Álláspontja szerint a szabadpiaci szegmensben tevékenykedő kereskedelmi engedélyes vállalkozások mind a közepes és kisfogyasztók, mind a nagyfogyasztók piacán versenytársainak minősülnek.

Tapasztalata szerint a villamosenergia-kereskedelem piacára történő ki- és belépéseket elsősorban a jövedelem- és nyereségszerzési lehetőség aktuális szintje mozgatja. Bár a villamosenergia-kereskedelem a VET alapján engedélyköteles tevékenység, a piacra történő belépési korlátok nem jelentősek. A villamos energia kereskedelmi engedély megadásának feltételeit a Vet. IV. fejezete (így különösen a Vet. 59. §-a) és a végrehajtási rendelet 58-59. §-ai szabályozzák. Ezek közül kiemeli a legalább 50 millió forintos jegyzett tőkéjű társaság és a megfelelő pénzügyi biztosíték meglétét. Ezen szabályok álláspontja szerint nem gördítenek érdemi akadályt a piacra lépni kívánó vállalkozások elé. Véleménye szerint annál a fogyasztónál, aki többször lépett ki a szabadpiaci szegmensbe (és vissza a közüzembe), az ismételt kilépések semmilyen költséggel nem jártak.

Nyilatkozata szerint a villamosenergia-kereskedelmi engedélyes társaságokkal fennálló szerződéses kapcsolataiban nem biztosított semmilyen kedvezőbb vagy eltérő feltételt a saját tulajdonosi körbe tartozó kereskedőnek, a MÁSZ-nak. Értelemszerűen az ÉMÁSZ által a kereskedelmi engedélyes társaságokkal kötött szerződések tartalmában tükröződnek a kétoldalú egyeztetések folyamán kialakult kölcsönös kompromisszumok eredményei, azonban a lényeges kérdéseket és feltételeket tartalmazó szakaszok adott esetben szó szerint egyezők. Az ÉMÁSZ a jogszabályban meghatározott árakat és díjakat alkalmazza a villamos energia kereskedelmi engedélyes társaságokkal történő elszámoláskor, továbbá a vonatkozó fizetési feltételek is azonosak. Hasonlóan, az ÉMÁSZ a jogszabályban meghatározott hálózathasználati feltételeket alkalmazza a

villamosenergia-kereskedelmi engedélyes társaságokkal szemben. A feltételek azonosak a MÁSZ és az egyéb kereskedelmi engedélyesek esetében is.

Kijelentette, a közüzemi szolgáltatói tevékenység körében az árak, díjak tekintetében minden egyes fogyasztó esetében az adott fogyasztói körre alkalmazandó mindenkori maximált hatósági díjtételeket és a mindenkor hatályos jogszabályokban foglalt fizetési feltételeket alkalmazta. A kilépő fogyasztók egyikével sem kötött külön megállapodást a közüzembe való visszatérés esetére.

Hasonló módon, elosztói engedélyesi tevékenység körében a gyakorlatban minden fogyasztó esetében a mindenkor hatályos jogszabályoknak megfelelő árakat, díjakat, szerződési és fizetési feltételeket alkalmazta.

A feljogosított fogyasztók szabadpiaci szegmensbe történő kilépése során egységesen, minden esetben az igénybejelentés napján hatályos jogszabályokban, ellátási szabályzatokban és az üzletszabályzatban foglaltak alapján osztja meg a fogyasztók költségeit. A költségmegosztásra vonatkozó egységes gyakorlatot az ÉMÁSZ Elosztói Szabályzata és Elosztói Üzletszabályzata tartalmazza, melyet a Vj-105/2006/5. irat E/27. és E/28. számú mellékleteként csatolt az aktához.

A közüzemből való ki-, illetve a visszalépésre vonatkozóan nyilvános standardokkal nem rendelkezik. A közüzembe történő visszalépés szerinte nem bonyolult.

Akként nyilatkozott, hogy a közüzemi szolgáltatói tevékenysége körében, az általános szerződési feltételekhez kapcsolódóan nem alkalmaz preferenciát semmiféle olyan fogyasztói magatartással kapcsolatosan, amely alapján a fogyasztó más elbírálás alá esne.

A hálózatra csatlakozás költségeit egységesen és minden esetben a hálózatra csatlakozás pénzügyi és műszaki feltételeit meghatározó rendelet előírásai alapján határozza meg. A hálózathasználati díjakat egységesen a mindenkor hatályos árrendeletben foglaltak alapján határozza meg. Mindig a jogszabályokban megállapított árakat alkalmazza.

Kijelentette, hogy nem kötött hosszú távú (5 éves vagy annál hosszabb időtartamú) egyedi közüzemi szerződése egy fogyasztójával sem. Jelezte, minden erőfeszítése ellenére értékesítése folyamatos csökkenő tendenciát mutat. Számos volt fogyasztója már kereskedőtől szerzi be a villamos energiát.

Jogsértő magatartás hiányában kérte a versenyfelügyeleti eljárás megszüntetését. (Vj-105/2006/5-6., Vj-105/2006/11. és Vj-105/2006/56-57.)

VI. Piaci szereplők nyilatkozata

24. A kereskedő vállalkozások nyilatkozata szerint a piacra lépésüket, piaci jelenlétük növelését, fogyasztók megszerzését érdeemben, lényegesen nem befolyásolta a hűségrszörzördekek hálózata. A négy kereskedő nyilatkozata szerint a fogyasztók nem tekintették megoldhatatlan akadálnak a hűségrszörzördekek, jobb ajánlat esetén készek voltak új szerződés megkötésére és meg is kötötték azt. A kereskedők nem érzékelték a hűségrszörzördekek piaci hatását, így álláspontjuk szerint a hűségrszörzördekek – bár nem rendelkeztek konkrét és pontos információkkal az elterjedtségüköröl – nem jelentették a piac fejlődésének akadályát. A fogyasztók ellátásáért folyó versenyben a kereskedők szerint nem jelentettek versenyelőnyt a szolgáltatók (tulajdonosi körükbe tartozó kereskedőik) részére a hűségrszörzördekek. (Vj-105/2006/62-63.)

VII. Jogi háttér

25. A Tpv. 21. §-a szerint tilos a gazdasági erőfölénnyel visszaélni. A szóban forgó törvényhely a) pontja értelmében tilos az üzleti kapcsolatokban – ideértve az általános

- szerezési feltételek alkalmazásának esetét is – tisztességtelenül vételi vagy eladási árakat megállapítani, vagy más módon indokolatlan előnyt kikötni, vagy hátrányos feltételek elfogadását kikényszeríteni. A g) pont értelmében tilos azonos értékű vagy jellegű ügyletek esetén az üzletfeleket indokolatlanul megkülönböztetni, ideértve olyan árak, fizetési határidők, megkülönböztető eladási vagy vételi feltételek vagy módszerek alkalmazását, amelyek egyes üzletfeleknek hátrányt okoznak a versenyben. A j) pont szerint tilos a versenytárs számára indokolatlanul hátrányos piaci helyzetet teremteni, vagy gazdasági döntéseit indokolatlanul előny szerzése céljából befolyásolni.
26. A Tptv. 22. § (1) bekezdése értelmében gazdasági erőfölényben van az érintett piacon, aki gazdasági tevékenységét a piac többi résztvevőjétől nagymértékben függetlenül folytathatja, anélkül, hogy piaci magatartásának meghatározásakor érdemben tekintettel kellene lennie versenytársainak, szállítóinak, vevőinek és más üzletfeleinek vele kapcsolatos piaci magatartására. A (2) bekezdés szerint a gazdasági erőfölény megítéléséhez vizsgálni kell különösen a) azt, hogy az érintett piacra való belépés és az onnan történő kilépés milyen költségekkel és kockázattal jár, illetve, hogy milyen műszaki, gazdasági vagy jogi feltételek megvalósítását igényli; b) a vállalkozás vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetét, illetve annak alakulását; c) az érintett piac szerkezetét, a piaci részesedések arányát, a piac résztvevőinek magatartását, valamint a vállalkozásnak a piac alakulására gyakorolt gazdasági befolyását.
27. Tptv. 14. § (1) alapján az érintett piacot a megállapodás tárgyát alkotó áru és földrajzi piac figyelembe vételével kell meghatározni. A megállapodás tárgyát alkotó árun kívül figyelembe kell venni a - felhasználási célra, az árra, a minőségre és a teljesítés feltételeire tekintettel - ésszerűen helyettesíthető árukat (keresleti helyettesíthetőség), továbbá a kínálati helyettesíthetőség szempontjait. Földrajzi terület az, amelyen kívül a fogyasztó nem, vagy csak számottevően kedvezőtlenebb feltételek mellett tudja az árut beszerezni, vagy az áru értékesítője nem, vagy csak számottevően kedvezőtlenebb feltételek mellett tudja az árut értékesíteni.
28. A Tptv. 70. § (1) bekezdése értelmében a vizsgáló végzéssel vizsgálatot rendel el olyan tevékenység, magatartás vagy állapot észlelése esetén, amely e törvény rendelkezéseit sértheti, feltéve, hogy az eljárás a Gazdasági Versenyhivatal hatáskörébe tartozik, és a közérdek védelme az eljárás lefolytatását szükségessé teszi.
29. A Tptv. 1. § (2) bekezdése kimondja, hogy az EK-Szerződés 82. cikkének alkalmazása során az e cikkek hatálya alá tartozó piaci magatartásra is a Tptv. eljárási rendelkezéseit kell alkalmazni akkor, ha az 1/2003/EK rendelet alapján a GVH eljárásának van helye. Továbbá a Tptv. 91/A. § (1) bekezdése szerint az EK-Szerződés 82. cikkének alkalmazása során a Tptv. rendelkezéseit a Tptv. XVI. fejezetében, illetve az 1/2003/EK rendeletben meghatározott eltérésekkel kell alkalmazni.
30. A 2002. április 1-e és 2004. április 30-a között hatályos 2002. évi X. törvény Mellékletének 1. Cím 3. cikke, illetve a 2004. május 1-je után hatályos EK-Szerződés 82. cikke szerint az Európai Megállapodás alkalmazásával (a közös piaccal) összeegyeztethetetlen, és ezért tilos egy vagy több vállalkozásnak az Európai Megállapodás hatálya alá tartozó területen vagy annak jelentős részén meglévő erőfölényével való visszaélése, amennyiben ez hatással lehet a Felek (tagállamok) közötti kereskedelemre. Ilyen visszaélésnek minősül különösen: a) tisztességtelen beszerzési vagy eladási árak, illetve egyéb tisztességtelen feltételek közvetlen vagy közvetett kikötése, b) a termelés, az értékesítés vagy a műszaki fejlesztés korlátozása a fogyasztók kárára, c) egyenértékű ügyletek esetén eltérő feltételek alkalmazása más üzletfelekkel szemben, ami által azok hátrányos versenyhelyzetbe kerülnek, d) a szerződések megkötésének függővé tétele olyan kiegészítő kötelezettségeknek a másik fél részéről

történő vállalásától, amelyek sem természetüknél fogva, sem a kereskedelmi szokások szerint nem tartoznak a szerződés tárgyához.

31. A Tpv. 72. § (1) bekezdésének a) pontja alapján az eljáró versenytanács a vizsgáló jelentésének kézhezvételét követően az eljárást végzéssel megszünteti, ha a vizsgálat elrendelésére okot adó, a 70.§ (1) bekezdésében meghatározott körülmények nem állnak fenn, továbbá akkor, ha a vizsgálat során beszerzett bizonyítékok alapján nem állapítható meg törvénytértés, és az eljárás folytatásától sem várható eredmény.
32. A Tpv. 82. §-ának (1) bekezdése szerint a vizsgálónak, illetve az eljáró versenytanácsnak az eljárás során hozott végzése ellen külön jogorvoslatnak csak akkor van helye, ha azt a törvény megengedi. A jogorvoslati kérelem előterjesztésének a végzésben foglaltak foganatosítására, az eljárás folytatására - e törvény eltérő rendelkezése hiányában - halasztó hatálya nincs. A jogorvoslati kérelmet az ügyfél, illetve akire nézve a végzés rendelkezést tartalmaz, a végzés közzétételétől számított nyolc napon belül terjesztheti elő. A (3) bekezdés leszögezi, hogy az eljáró versenytanács végzése elleni jogorvoslati kérelmet a Fővárosi Bíróság közigazgatási nemperes eljárásban bírálja el.

VIII. A versenytanács döntése

33. Tekintettel arra, hogy a jelen versenyfelügyeleti eljárás erőfölénnyel való visszaélés tárgyában indult, a versenytanács először a vizsgált magatartással érintett piac kérdését elemezte, majd azt vizsgálta, hogy az eljárás alá vont erőfölényes helyzetben volt-e a vizsgált időszakban az érintett piacon, s végül azt értékelte, hogy az eljárás alá vont visszaélt-e erőfölényes helyzetével a fenti III. fejezetben ismertetett magatartás tanúsításával, illetve az indító végzésben megjelölt magatartásokkal. A közösségi joganyag alkalmazása miatt a versenytanács a tagállamok közötti kereskedelem érintettségének kérdését is vizsgálta.

Az érintett piac meghatározása

34. A jelen eljárásban vizsgált magatartás a villamos energia kiskereskedelmi szolgáltatás piacát érintette az ÉMÁSZ szolgáltatási területén 1999-2007 között.
35. Az ÉMÁSZ fent ismertetett szerződéseinek tárgya az ÉMÁSZ szolgáltatási területén lévő (ezen a földrajzi területen található csatlakozási ponton villamos energiát vételező) 6,5 GWh feletti fogyasztással rendelkező nagyfogyasztók árammal való ellátása volt.
Az nem lehet azonban kétséges, hogy amennyiben az ÉMÁSZ magatartása következtében a piacra való belépés korlátozódik ezen a piaci szegmensen, úgy az kihathat a többi fogyasztói kört (azaz a kis- és közepes fogyasztókat) érintő piacokra is, hiszen ugyanazon közüzemi áramszolgáltató és kiskereskedők érintettek valamennyi részpiacon. Jelen esetben tehát a verseny korlátozódása az egyik piacon a verseny korlátozódását eredményezheti a többi részpiacon is. A nagyfogyasztókkal kötött szerződések, illetve azok esetleges versenykorlátozó hatása az adott földrajzi piacon minden áramvásárló szerződéskötési lehetőségeire kihathat. Ráadásul, az iparág sajátosságaiából következően - a versenytanács szerint - nagyfogyasztói kör nélkül a piacra lépés jelentős mértékben megnehezül a fajlagos költségek, illetve a magas kockázat miatt.
36. A földrajzi piac határait a piacnyitás előtti időszakra nézve a versenytanács az ÉMÁSZ közüzemi szolgáltatási területével egybe eső területben határozta meg, mert az ÉMÁSZ közüzemi szolgáltatóként csak ezen a földrajzi területen képes megjelenni és az erre a területre eső fogyasztási pontokra áramvásárlási igénnyel fellépő fogyasztók is csak ezen a földrajzi területen jelenhetnek meg keresletükkel.

37. A 2003. január 1-je utáni időszakra vonatkozóan a versenytanács az alább részletezett indokok következtében az érintett piac meghatározásának kérdésében nem tartotta szükségesnek, hogy állást foglaljon.

Az erőfölény megállapítása

38. A részleges piacnyitást - azaz 2003. január 1-jét - megelőzően az áramszolgáltatás kiskereskedelmi piacán az eljárás alá vont áramszolgáltatónak a működési engedélyében meghatározott ellátási területen nem volt versenytársa. Az érintett piacra történő belépés nem volt lehetséges 2003. január 1. előtt. A szóban forgó földrajzi területen az eljárás alá vont jogi monopóliumot élvezett. A versenytanács szerint - tekintettel a vizsgált szektor jelentős mértékben szabályozott jellegére és a piacra lépés adott jogi korlátozása miatt - nincs szükség alapos közgazdasági elemzésre annak bizonyításához, hogy az eljárás alá vont az áramszolgáltatás piacán a működési engedélyében szereplő területre kiterjedően erőfölényben volt a 2003 előtti időszakban.
39. A 2003. január 1-je utáni időszakra vonatkozóan a versenytanács az alább részletezett véleménye következtében az erőfölény megítélésének kérdésében nem tartotta szükségesnek, hogy állást foglaljon.

A 2002. évi X. törvény és az EK-Szerződés 82. cikkének alkalmazása

40. A közösségi jog alkalmazhatóságának három konjunktív feltétele van. (1) A vizsgált magatartásnak hatása lehet a tagállamok (a 2002. évi X. törvény esetében Magyarország és az Európai Közösség) közötti kereskedelemre. (2) A tagállamok (a 2002. évi X. törvény esetében Magyarország és az Európai Közösség) közötti kereskedelem vélelmezett érintettségének érzékelhető mértékűnek kell lennie. (3) A vizsgált magatartásnak sértenie kell a versenyjogi szabályokban foglalt tilalmakat.

A tagállamok közötti kereskedelem érintettsége

41. Az EK-Szerződés 82. cikke a vállalkozások azon magatartásaira vonatkozik, amelyek hatással lehetnek a tagállamok közötti kereskedelemre.
42. A Bizottság iránymutatás a kereskedelemre gyakorolt hatásnak a Szerződés 81. és 82. cikke szerinti fogalmáról szóló közleménye (a továbbiakban: Közlemény a kereskedelemre gyakorolt hatásról) és az európai közösségi bírósági ítélkezési gyakorlat alapján megállapítható, a kereskedelemre gyakorolt hatást minden esetben egyedileg kell értékelni.
43. A kialakult európai közösségi ítélkezési gyakorlatban a „kereskedelem” fogalma olyan eseteket is magában foglal, amelyekben a megállapodás vagy magatartás a piaci verseny szerkezetére gyakorol hatást. A versenytanács szerint a piacszerkezetet, annak változását alapvetően befolyásolja nem csak a piacnyitás, hanem a korábbi monopolista magatartása is. A „kereskedelem” fogalma nem korlátozódik a határokon átnyúló hagyományos áruforgalomra és efféle szolgáltatás nyújtására. Az szélesebb értelemben használt fogalom, amely valamennyi határokon átnyúló gazdasági tevékenységre kiterjed, a letelepedést is beleértve. A „kereskedelem” szó fogalmilag tartalmazza azt is, hogy az egy tagállamban honos vállalkozás egy másik tagállam piacán befektetés révén meg kíván jelenni, ott ügyfeleket próbál szerezni, megpróbál kereskedni, gazdasági tevékenységet végezni. A versenytanács szerint a piaci szereplők, így a versenytársak fogyasztók (kereslet) hiányában nem képesek a piacra belépni, azon megmaradni, vagy terjeszkedni. Mivel a kifogásolt piaci magatartás alkalmas a másik vállalkozás piacra

lépésének vagy piaci terjeszkedésének akadályozására, így a versenytanács szerint ez esetben a vizsgált magatartásnak hatása lehet a tagállamok (a 2002. évi X. törvény esetében Magyarország és az Európai Közösség) közötti kereskedelemre.

44. A közösségi jog alkalmazhatóságának megállapításához nincs szükség arra, hogy a megállapodás vagy magatartás a jövőben vagy a múltban a tagállamok közötti kereskedelemre ténylegesen hatást gyakoroljon. Elegendő, ha a megállapodás vagy magatartás „alkalmas” az ilyen közvetlen vagy közvetett, illetve tényleges vagy potenciális hatás kiváltására. Ennek vizsgálata során figyelembe kell venni azt a jogi és gazdasági környezetet, amelyben a megállapodás vagy magatartás érvényesül.
45. Potenciális hatás az, amely a jövőben kellő mértékű valószínűséggel bekövetkezhet. Más szóval, figyelembe kell venni az előre látható piaci fejleményeket. Piacnyitási folyamatban, amikor egy zárt szektorban megnyílik a lehetőség arra, hogy a piacon a korábbi piaci szereplők mellett mások is megjelenjenek, különösen fontossá válik ez a hatás. Még ha a megállapodás megkötése vagy a magatartás tanúsítása idején nem is állhat fenn a kereskedelemre gyakorolt hatás, a 81. és a 82. cikk alkalmazandó marad, ha azok a tényezők, amelyek erre a következtetésre vezettek, belátható időn belül várhatóan változni fognak. E tekintetben figyelembe kell venni a Közösség vagy az érintett tagállam által elfogadott liberalizációs intézkedések és a kereskedelem jogi akadályainak megszüntetését célzó egyéb, várható intézkedések hatását. Ezen potenciális hatás alapján nem szükséges tehát a közösségi jog alkalmazhatóságához az, hogy a liberalizációs intézkedések a kifogásolt piaci magatartás hatására ténylegesen korlátozódjanak, vagyis nem szükséges a versenytársak tényleges piaci kiszorulásának a bekövetkezése. Elegendő az, ha ennek reális lehetősége fennáll. A 6-7. és 44. pontokban leírt és jellemzett magatartás és hatás a versenytanács szerint reális potenciális hatás, nem pedig hipotetikus és nem is időben távol, esetleg bekövetkező lehetőség.

A tagállamok közötti kereskedelem érzékelhető érintettsége

46. A kereskedelemre gyakorolt hatás kritériuma a 82. cikk alkalmazásának hatókörét azokra a magatartásokra korlátozza, amelyek alkalmasak arra, hogy az Európai Közösségen belül legalább minimális szinten határokon átnyúló hatást fejtsenek ki (NAAT-szabály). (Lásd a Közlemény a kereskedelemre gyakorolt hatásról 2.4 pontját.) Nem tartozik az EK-Szerződés 82. cikk alkalmazási körébe az a magatartás, amely csak csekély mértékben gyakorol hatást a piacra.
47. Az érzékelhetőség különösen az érintett vállalkozásnak a kérdéses termékek piacán meglévő pozícióját és súlyát vizsgálva ítélni lehet. Ha erőfölénnyel rendelkező vállalkozás vagy közös erőfölényben levő vállalkozások által elkövetett magatartásról van szó, általában fennállhat a tagállamok közötti kereskedelemre gyakorolt érzékelhető hatás. Az ilyen visszaélészerű magatartás általában megnehezíti a más tagállambeli versenytársak számára a piacra való behatolást, és ez esetben fennállhat a kereskedelem szerkezetére gyakorolt hatás. Az a magatartás, amely — például a versenytárs kiiktatása vagy az ezzel való fenyegetés révén — hatással van valamely tagállamon belül a piacszerkezetre, ugyancsak alkalmas lehet arra, hogy a tagállamok közötti kereskedelemre érzékelhető hatást gyakoroljon. A kereskedelemre gyakorolt érzékelhető hatás keletkezhet a visszaélés más versenytársakra gyakorolt elriasztó hatásának a következményeként is. Amennyiben az erőfölénnyel rendelkező vállalkozásról ismételt magatartása nyomán közismertté válik, hogy piaclezáró vagy kiszorító magatartást tanúsít azon versenytársaival szemben, amelyek megpróbálnak vele versenyezni, a más tagállambeli versenytársak valószínűleg kevésbé agresszíven fognak a versenyben fellépni, ha egyáltalán megjelennek a piacon. Ez érzékelhető hatással lehet a

kereskedelemre, még akkor is, ha az adott esetben a közvetlenül érintett piaci szereplők nem másik tagállambeliek.

48. Tekintettel arra, hogy az eljárás alá vont piaci részesedése messze meghaladja az öt százalékot, illetve a vizsgált magatartás nyilvánvalóan érintheti a közösség tagállamainak áram kiskereskedelemmel foglalkozó vállalkozásainak magyarországi megjelenését és terjeszkedését, a versenytanács szerint a tagállamok közötti kereskedelem érzékelhető érintettsége megalapozott.

Az erőfölénnyel való visszaélés megítélése

49. A GVH a jelen eljárásban egyrészt azt vizsgálta, hogy erőfölénnyel való visszaélést valósított-e meg az eljárás alá vont azzal, hogy a feljogosított fogyasztókkal fennálló szerződéses kapcsolataiban eltérő feltételeket alkalmazott, amely alkalmas lehetett az eljárás alá vont vállalkozás, valamint a saját tulajdonosi körbe tartozó kereskedő és az attól független kereskedői engedélyesek közötti versenyviszonyok torzítására. A feltételezett jogsértés szerint a szolgáltató egyrészt a közüzemből kilépni kívánó fogyasztóival szemben olyan feltételeket határoz(ott) meg, amelynek hatására azok a szolgáltató tulajdonosi érdekkörébe tartozó kereskedőt választják/választották. A vizsgálat tárgyát képezte továbbá annak megítélése is, hogy visszaélt-e erőfölényével az eljárás alá vont a szerződéseiben kikötött villamos energia árainak/díjainak, továbbá egyéb szerződéses feltételek meghatározásakor. Az eljárás alá vont egyes közüzemi fogyasztói részére olyan egyedi feltételeket kínál-e, amelyekben más fogyasztók nem részesülnek, és amelyek célja, hogy azok ne lépjenek ki a közüzemi körből, ami a szabad piaci versenyt akadályozhatja?

A 2003-ban és azt követően kötött szerződések értékelése

50. A 2003-ban és azt követően kötött - a GVH rendelkezésre álló - szerződésekről megállapítható, hogy azok (1) nem tartalmazzák a szokásos piaci szerződéseket meghaladó olyan többlet kötelezettségeket, amelyek alkalmasak lennének a verseny torzítására, (2) a megismert szerződések nem tartalmazzák olyan eltéréseket (diszkriminációt eredményező) elemeket, amelyek alkalmasak lennének a verseny torzítására, vagy erőfölénnyel való visszaélésként értékelhetőek lennének.

A versenyfelügyeleti eljárás során nem merült fel arra bizonyíték, hogy 2003-tól a közüzemi szolgáltató eljárás alá vont egyes közüzemi fogyasztói részére olyan egyedi feltételeket kínálta (kínált volna), amelyekben más fogyasztók nem részesülnek (részesültek), és amelyek célja lett volna, hogy azok maradjanak a jogi monopóliumként védett közüzemi körben.

Arra sem tárt fel bizonyítékot a versenyfelügyeleti eljárás, hogy az eljárás alá vont a közüzemből kilépni kívánó fogyasztói esetében olyan feltételeket alkalmazott volna, amelynek hatására azok a szolgáltató tulajdonosi érdekkörébe tartozó kereskedőt választanák.

Összegezve megállapítható, hogy a versenyfelügyeleti eljárás során nem merült fel arra vonatkozó bizonyíték, hogy az eljárás alá vonttól a fogyasztók a feljogosított fogyasztóvá válás után kaptak volna ajánlatot olyan új (egyedi közüzemi) szerződés kötésére, mely azt célozta volna, hogy a vevők maradjanak a közüzemi ellátásban és ne lépjenek ki a szabad piacra, illetve arra, hogy a feljogosított fogyasztóvá válás után a vevők kaptak volna olyan ajánlatot az eljárás alá vonttól, mely arra irányult volna, hogy a szabad piacra történő kilépése esetén az eljárás alá vont tulajdonosi körébe tartozó kereskedővel kössenek szerződést. A hálózathasználati, -csatlakozási, -fejlesztési szerződéses

feltételek, vagy a díjak tekintetében az eljárás alá vont által szolgáltatott adatok és a versenyfelügyeleti eljárás során feltárt bizonyítékok nem támasztották alá a feltételezett jogsértést. A rendelkezésre álló információkból az derült ki, hogy a megkeresett fogyasztók nem részesültek rendszerhasználati, ár-, vagy egyéb kedvezményben, mint például a közüzembe visszatérés esetén kedvezőbb feltételekben, a közüzembe történő gyors visszaléptetésben, stb. (Vj-105/2006/58.) A feltételezett jogsértés az eljárás alá vont 2003. január 1-jét követően kötött közüzemi szerződéseinek tekintetében nem került bizonyításra. Ugyanakkor az adatgyűjtés nem volt teljes körű.

A versenytanács mindezek alapján az eljárás alá vont 2003-tól kötött szerződéses gyakorlata vonatkozásában a Tpv. 72. § (1) bekezdés a) szerint az eljárás alá vonttal szemben megszünteti a versenyfelügyeleti eljárást, mert a vizsgálat során beszerzett bizonyítékok alapján nem állapítható meg törvénysértés és az eljárás folytatásától sem várható eredmény.

A 2003 előtt kötött szerződések értékelése

51. A Vj-63/2002. számú versenyfelügyeleti eljárásban hozott határozatában a Versenytanács már észlelte azt, illetve előre vetítette annak lehetőségét, hogy a közüzemi szolgáltatók magatartásának lehet versenytorzító hatása. A Versenytanács felhívta a figyelmet arra, hogy az áramszolgáltató vállalkozások magatartásának része lehet a piacnyitás folyamán a feljogosítási szintet elérő nagyfogyasztók közüzemi körben tartása. A Versenytanács rámutatott arra, hogy ennek fő eszköze lehet a hatóságilag megszabottnál kedvezőbb ár- és szolgáltatási feltételek felajánlása több éves közüzemi szerződés megkötéséért cserében. A rendelkezésre álló információ szerint az E.ON Csoport a 436 fogyasztási helyből 217 olyan fogyasztóval rendelkezett országosan, akik az első körben feljogosított fogyasztókká válhattak. A Versenytanács megállapította, „amennyiben az E.ON közüzemi szolgáltatók a fenti stratégiát sikeresen alkalmazzák, a feljogosított piac majd felét „vonhatják ki” a tényleges és fair verseny köréből a piacnyitás első, döntő éveiben.” (Vj-63/2002/28. 74. pont)

A Versenytanács világosan előre jelezte, hogy a szabad piaci kereskedők nyilvánvaló köre mellett „rejtett szereplőként” megjelenik a közüzemi áramszolgáltató is, aki a meglévő ügyfelek, feljogosított fogyasztók közüzemben tartásában lesznek érdekeltek. A potenciális feljogosított fogyasztók ellátásáért így nem csak a kereskedők, hanem a közüzemi áramszolgáltatók is ténylegesen versenyezni fognak. A Versenytanács rámutatott arra, hogy ez a jelenség a közüzem és a versenypiac egyidejű létezésének következménye, és akként veendő figyelembe, hogy az szűkíti a verseny előtt nyitott kereskedelmi piacot, növeli a verseny előtt lezárt közüzemi piac arányát. (Vj-63/2002/28. 91. pont)

52. A versenytanács az eljárás alá vont 2003 előtt kötött közüzemi szerződéseinek értékelésekor abból indult ki, hogy a jogszabályok lehetővé tették azt, hogy az eljárás alá vont egyedi közüzemi szerződéseket is köthessen (lásd e döntés fenti 15. pontját.) Ezek a szerződések kedvezmények nyújtására adtak lehetőséget. Ezzel viszont gyakorlatilag a közüzemi szolgáltató eljárás alá vont és a versenypiaci kereskedők közötti versenyre nyílt lehetőség, hiszen a közüzemi áramszolgáltatóként működő eljárás alá vont az egyedi szerződésekkel a piaci folyamatokkal összhangban lévő ajánlatokat adhat(ott) a fogyasztóknak. Ez a lehetőség a 2003 előtt kötött egyedi (hosszú távú) szerződések esetében is realitásként jelentkezett, hiszen a piacnyitást előre vetítve adta a kedvezményt az eljárás alá vont a kötöttségekért cserébe. A „legkedvezőbb árajánlat kedvezmény” klauzula maga is a feljogosítottsághoz, azaz a piacnyitáshoz kapcsolódik, és így nyilvánvalóan a jövőbeli (potenciális) versenyhatást veszi (vette) figyelembe.

53. Amint arra a versenytanács már utalt, a 2003. január 1-jei piacnyitás dátumát megelőzően kötött egyedi közüzemi szerződések a piacnyitás utánra kiterjedő hatályukból adódóan potenciálisan korlátozhatták az áram-kiskereskedők szabad piaci tevékenységét, illetve piaci megjelenését. Bár a nagyfogyasztók lekötése, megtartása az inkumbens részéről racionális vállalati döntés, az bizonyos körülmények esetén versenyt, piacot lezáró hatású lehet, ami miatt a magatartás jogsértőnek bizonyulhat. A versenytanács megjegyzi, az eljárás alá vont maga is kiemelten kezelte a szóban forgó ügyfélkört.
54. A piaci verseny korlátozása egyfelől a szerződések, másfelől a „legkedvezőbb árajánlat” szerződési klauzula több éves időtartamából (hosszú távú jellegéből) fakadhat.
55. Utólagosan, a 2003-as piacnyitás dátuma alapján a több éves elköteleződés nem, vagy kevésbé versenykorlátozó hatású egy időben korábban (például 1999-ben kötött) szerződés esetében, míg súlyosabban versenykorlátozó hatású a piacnyitás előtt közvetlenül (például 2002-ben) kötött egyedi szerződés esetében. A vizsgált kilenc szerződés többsége nem járt le az eredeti lejáratú időt tekintve 2004 vége előtt, amiből az következik, hogy ezek a piacnyitás előtt kötött szerződések elvben legalább két évre lezárták az adott fogyasztót a piacra lépni szándékozó kiskereskedők (versenytársak) elől.
56. A „legkedvezőbb árajánlat” szerződési klauzula több éves időtartamából és a piacnyításhoz kötöttségéből adódóan a szóban forgó klauzula piaclezáró hatásának értékelése azonban nem vet fel az előbbihez hasonló időzítési problémát. A potenciális piaclezáró hatás nyilvánvaló.
57. Ugyanakkor a GVH rendelkezésre álló bizonyítékok alapján csak az állapítható meg, hogy az eljárás alá vontnak (a 2002-2003-as éveket tekintve) a 6,5 GWh-nál nagyobb fogyasztású vevőinek összesített villamos áram fogyasztásának a 15-20 %-ára volt - „legkedvezőbb árajánlat” klauzulát tartalmazó - hosszú távú szerződése és a szóban forgó részesedés a következő években jelentős mértékben csökkent. Ugyanakkor ugyanebben az időszakban az összes villamos áram értékesítés csak pár százaléka lett lekötve ezen szerződések keretében. (Vj-105/2006/61.)
58. A versenytanács a fentiek mellett a Vj-105/2006/58. számon található iratban összegzett fogyasztói nyilatkozatok is értékelte. Az eljárás alá vont vevői egységesen azon a véleményen voltak, hogy szerződések nem akadályozták őket a piacra történő kilépésben.
59. Összegezve: a 2003 előtt kötött egyedi közüzemi szerződésekkel kapcsolatban a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján az állapítható meg, hogy a) az eljárás alá vont kilenc olyan hosszú távú szerződés kötött, amely tartalmazott „legkedvezőbb árajánlat” klauzulát, b) ezek a szerződések az eljárás alá vont nagyfogyasztói köréhez kapcsolható fogyasztás kisebb részét köthették le, c) a klauzula csak korlátozottan volt érvényben, d) az eljárás alá vont és a tulajdonosi körébe tartozó kiskereskedő piaci részesedése csökkent a piacnyítást követően, e) a piacon a nem az eljárás alá vont tulajdonosi körébe tartozó kiskereskedők is megjelentek a piacnyítást követően.
60. A versenytanács szerint a 2003 előtt kötött szerződések vonatkozásban a fentiek alapján összességében a rendelkezésre álló bizonyítékok és nyilatkozatok alapján nem állapítható meg, hogy a jelen eljárásban vizsgált „legkedvezőbb árajánlat” klauzula versenykorlátozó, piaclezáró hatású lett, vagy lehetett volna és így az eljárás alá vont visszaélt volna erőfölényével, ezért a versenytanács a Tptv. 72. § (1) bekezdés a) szerint az eljárás alá vonttal szemben megszünteti a versenyfelügyeleti eljárást, mert a vizsgálat során beszerzett bizonyítékok alapján nem állapítható meg törvénysértés és az eljárás folytatásától sem várható eredmény.
61. A versenytanács a fenti érvelését a közösségi joganyag alkalmazása során is érvényesnek tartja, így megállapítja, hogy a vizsgált magatartások ugyan érintették az Európai Unió tagállamai (illetve az Európai Közösség és Magyarország) közötti kereskedelmet, a

fentiek alapján az EK-Szerződés 82. cikke, illetve a 2002. évi X. törvény 3. cikke alapján intézkedés nem indokolt.

62. Mindezek alapján a versenytanács a rendelkező részben foglaltaknak megfelelően döntött.
63. A versenytanács megjegyzi, a „legkedvezőbb ajánlat” klauzula domináns vállalat általi alkalmazása adott esetben versenyjogilag kifogásolható lehet. A klauzulával ugyanis az érintett vállalkozás arra kötelezi ügyfeleit, hogy vele a versenytársi ajánlat fontos részleteit megossza, ami lehetővé teszi a vállalkozás számára, hogy olyan versenyző ajánlatot tegyen, ami csak az ajánlat tartását teszi szükségessé. A klauzula adta lehetőséggel a vállalkozás olyan helyzetet alakíthat ki, illetve olyan stratégiai magatartást követhet, ami összességében piaclezáró hatású lehet. Éppen ezért az efféle klauzulák elleni versenyjogi fellépés nem csak indokolt lehet, de a versenyhatóságnak célszerű a veszélyeztetett iparágak folyamatos figyelésével lehetőség szerint a lehető legszűkebb keretek között tartani az efféle szerződéskötési gyakorlatot.

IX. Egyéb kérdések

64. A GVH hatásköre a Tpvt. 45. §-án, illetékessége a Tpvt. 46. §-án alapul. E rendelkezések értelmében a GVH kizárólagos hatáskörrel rendelkezik minden olyan versenyfelügyeleti ügyben, amely nem tartozik bíróság (86. §) hatáskörébe, illetékessége pedig az ország egész területére kiterjed.
65. A GVH hatásköre az EK-Szerződés 82. cikke tekintetében az 1/2003/EK rendelet 5. és 35. cikkén, valamint a Tpvt. 33. § (3) bekezdésén, a 2002. évi X. törvény 3. cikke tekintetében a 2002. évi X. törvény Mellékletének 6. cikkén alapul.
66. A végzés elleni jogorvoslat a Tpvt. 72. § (1) bekezdés a) pontján alapul. A jogorvoslat a Tpvt. 82. § (1) bekezdése alapján kizárólag az eljárás alá vontat (mint ügyfelet) illeti meg, mert a végzés másra nézve rendelkezést nem tartalmaz.
67. A versenytanács a Tpvt. 72. § (1) bekezdés a) pontja szerinti végzését a Tpvt. 74. § (2) bekezdése alapján tárgyalás mellőzésével hozta meg.
68. A Tpvt. 72. § (4) bekezdése szerint versenyfelügyeleti eljárást megszüntető végzést a bejelentővel is közölni kell.

Budapest, 2008. július 10.